

Spor etter fisk, datamaskiner, ord og tid

Thomas Hylland Eriksen

I et par-tre år har jeg skrevet en månedlig spalte i *Magasinet*, Dagbladets lørdagsbilag. Tanken bak spalten er at samfunnsvitere skal bruke sine fagkunnskaper på andre måter enn de er vant til. Ideen er ... glimrende. Sjangeren er mini-essayet. Maksimumslengde er 5000 tegn. Det er vanskeligere å skrive kort enn langt, og jeg bruker nesten alltid like lang tid på å stryke som på å skrive. Her er noen spor. Jeg husker ikke nøyaktig når de stod på trykk, og derfor er listen alfabetisk og ikke kronologisk. Mer kommer når jeg får ryddet i harddiskene mine.

Oktober 2007
THE

Fisk og informasjonsteknologi

Industritrålerne skraper med seg alt og etterlater seg en rasert havbunn. Fisking med bunnsnøre har mer felles med å slentre inn i et ukjent bibliotek.

Det er den årstiden igjen, men det er nesten for varmt til å fiske. Inne i bukta hos oss er det ingen ting å få lenger, torskefiskene foretrekker kaldere vann, og makrellen har forlenget svømt videre etter gytingen. Derfor drar vi utaskjærs til en fiskeplass hvor vi nesten alltid får et eller annet. Men av og til må vi reise hjem uten et eneste napp. Det er noe av sjarmen, som det heter.

Alle vet at det skal være et usikkerhetsmoment forbundet med fiske. Man vet ikke på forhånd hva man får. Den fändenivoldske humoren og livsglade spontaniteten som forbindes med fiskere overalt i verden, og slett ikke bare i Lofoten, henger sammen med usikkerheten. Noen dager er man søkkrik, andre dager lutfattig. Det nytter ikke å planlegge. Slikt virker befordrende på både fatalisme og utålmodighet på livets gleder.

Til forskjell fra dyrkbar jord har havet historisk vært en allmenning, en kilde til både hard konkurranse og nødvendig samarbeid. Havet er dessuten som en global motorvei. Fjell og skoger skiller, mens havet forbinder.

Moderniteten har forlenget innhentet fiskeriene. Selv om småfiskere fremdeles klorer seg fast i nesten alle verdens kystområder, blir det mindre på dem for hvert år.

Industritrålerne rasker med seg det meste. Mange av dem opererer så globalt at chilenske fiskerorganisasjoner kan hevde med et streit fjes at havet vest for Chile praktisk talt ble tømt for hvit fisk av en skruppelløs utlending. Mannen slo seg senere opp som industrikapitalist i sitt hjemland.

Industrielt trålfiske er blitt sammenlignet med en gigantisk firehjulstrekket som kjører tvers over Afrika med et digert stålgarn på slep. Garnet trekker med seg alt som kommer i dets vei, brekker trær og skraper opp bakken. Kjøretøyet etterlater seg en øde slagmark. Når det er fullt, blir innholdet i garnet sortert. Det meste -- planter og dyr man ikke har kjøpere til -- blir lagt i en søppelhaug. Fløten blir skummet og solgt med god fortjeneste. Ingen protesterer.

Når så få har reagert på trålfiskets herjinger i havet og ikke minst på havbunnen, henger det sammen med at det ikke går an å se hva som foregår der nede. Men det gjør ikke havet mindre økologisk viktig enn regnskogen i Amazonas.

Silda i Nordsjøen er borte, og det går nedover med torskefisket. I Lofoten er inntektene fra turisme nå større enn fiskeriinntektene. Tunfisker minker, ikke minst på grunn av den globale sushimoten, og jeg kunne fortsette.

En dag er det bare oppdrettsfisk å få i butikken. Enten blir havet en ørken, eller det blir overtatt av noen få arter, havets rotter, som trives i nært samkvem med mennesker og klarer å sno seg unna trålerne.

Fisking med bunnsnøre er ekstremt bærekraftig og reall. Fisken får en reell mulighet til å slippe unna, og det er utenkelig at havet blir fisket tomt med denne teknologien.

Dessuten fisker vi selvfølgelig ikke mer enn vi klarer å spise. Usikkerhetsmomentet

skaper spenning. Ganske ofte er vi, iallfall enkelte familiemedlemmer, overbevist om at vi har en spekkhogger på kroken, og så er det bare en av krokene som har satt seg fast i en tangvase.

Hadde hele verden vært organisert etter bunnsnøreprinsippet, ville den ha vært et bedre sted.

Analogien til informasjonssamfunnet er åpenbar. Industrielt trålfiske er som et lite spesifisert google-søk på nettet. Det rasker med seg det som er, vesentlig som uvesentlig. Som regel sitter man igjen med noe brukbart, men det aller meste må kasseres. Her er det ikke mange tilfeldigheter -- nettet har sine paralleller til trålernes radar og ekkolodd -- men grådighetens pris er tap av presisjon. Trålerne tar med seg både unge fisk, uspiselige fisk, tang og sjøstjerner; søkemotorene på nettet plasserer nettstedene som har betalt for plasseringen først, mens resten kommer hulter til bulter.

Fiske med bunnsnøre er som å vandre på målfå inn i et ukjent bibliotek og ta bøker tilfeldig ut av hyllene. Plutselig kommer man over en bok man ikke ante eksisterte, men som det er helt nødvendig å få lest. Eller man går tomhendt ut etter en time eller to. Det er noe av sjarmen, som det heter.

Sjarmen er vanskelig å få øye på når man betrakter dagens hypermoderne fiskerier. Til forskjell fra søkemotorene på internett, fjerner de det de finner permanent. Der slutter også analogien å fungere: På nettet blir det bare mer og mer, selv om det er en fare for at rotteekvivalentene vil dominere også der til slutt.

Plutselig napper det -- det er alltid plutselig når det napper -- men det er ikke noen storfisk. "--Den slipper vi ut igjen, den er bare et fiskebarn," sier jeg og lirker lyren, såvidt ute av bleiene, forsiktig løs fra kroken. Barna følger intenst med idet fisken kommer i vannet igjen. Den ligger stille et øyeblikk i vannskorpen, men så samler den seg og

svømmer nedover i stedet for å flyte med buken opp. “--Den tar vi neste år,” sier jeg fornøyd. “--Kanskje vi skulle vente i to år,” sier min sønn. Kanskje det, ja.